

KONCEPCIÓK ÉS EREDMÉNYEK RÉSZVÉTEL A PHARE-PROGRAMBAN

Ronkovicsné Faragó Eszter

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az alábbiakban arra vállalkozom, hogy a PHARE-program azon háromesztendős szakaszáról adjak röviden számot, amely karunkon zajlott 2001 és 2004 között, s amelynek a vezetője Hunyady Györgyné volt.

Mindenekelőtt szükséges tisztázni a PHARE szó jelentését.

Egyrészt értelmezhetjük mozaikszóként: annak az angol megnevezésnek (Poland – Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy), a rövidítéseként, amely Lengyelország és Magyarország gazdasági megsegítését, átalakítását célozta és 1989 decemberében kezdődött. A program természetesen igyekezett azokat a szálakat is feltárni, amelyek lehetővé teszik a gazdaság és a felsőoktatás kapcsolatrendszerének elmélyítését, keresve a kapcsolatépítés ideális területeit, formáit. Ezzel az a folyamat is elkezdődött, melynek során a gazdasági források alapul szolgáltak a felsőoktatás fejlesztéséhez. A rendszerváltás éveiben ennek jótékony hatása érezhető és élvezhető volt.

Ebben a szférában lehetőség adódott az egyetemek közötti nemzetközi kapcsolatok szorosabbá tételére, új szakok kidolgozására, a nyelvtanítás kiszélesítésére, tanulmányutak szervezésére. Megnyíltak a források az eszközbővítésre, az infrastruktúra átalakítására, a könyvtárak állományának gazdagítására.

A program zárásakor a fejlesztésért felelős akkori kormánybiztos sikertörténetnek nevezte a PHARE folyamatát. Utólag azt is elmondhatjuk, hogy segítette Magyarország csatlakozását az EU tagországaihoz, illetve a csatlakozáshoz szükséges jogi környezet és intézményrendszer megteremtésében is komoly szerepet játszott.

Másrészt tekinthetünk a Phare görög szó eredeti jelentésére is: világítótornyot jelent. Ennek is van igazságtartalma. Karunk jogelődje, a Budai Tanítóképző már a kezdetektől – alapítása óta – gyakran jelentett igazodási pontot a szakmának, a hazai tanítóképzésnek. Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy intézményünk számos kérdésben tudott az elmúlt évtizedekben is új utakat kijelölni, a képzést sikeresebbé formálni.

Az elnyert források 2001-ben is alkalmat adtak a gondolkodásra, az új feladatokra adandó válaszok keresésére, a célok kijelölésére.

A tartalmi korszerűsítés irányainak tekintetében a formálódó társadalmi igények felvetették a romaprogramok elindításának szükségességét a pedagógusképzésben, annak teljes vertikumában.

Kérdések és a cél

Az ezredforduló táján egyre világosabban merült fel a kérdés, hogy lehet-e sikeres a hazai közoktatásban egy pedagógus a roma fiatalok fejlesztésére vonatkozó tudás nélkül. A válaszkérés során további kérdések megválaszolásának feladatával szembesültünk:

- Megszerezhető-e ez a tudás a képzésben?
- Mi a tartalma ennek a tudásnak? A differenciált, az egyénre jobban figyelő, új módszertani kultúrát igénylő tanítás? A kommunikációt és kooperációt jobban fejlesztő tanulás?
- Legyen-e kötelező mindenkinek, aki a pályára lép, vagy csak önkéntes alapú legyen – a hallgatók érdeklődésére, belátására alapozzuk –, legyen kötelező ott, ahol a roma gyerekek bizonyos százalékban tanulnak?
- Különböző tantárgyakra vonatkozzon-e a speciális tartalom vagy a stúdiumok egy részében, válaszhatóan öltson testet?
- Számít-e az intézmény típusa?
- A továbbképzési irányokba dolgozzuk-e bele az új tartalmat, hogy a pályán lévők is kapjanak segítséget, új tudást?
- Mi legyen a képzés nyelve a roma anyanyelvű hallgatók esetében, feladatul tűzzük-e ki a roma származásúaknál a pályára való bekerülést?

A válaszok keresése, a képzés korszerűsítésének igénye mentén jutottunk el oda, hogy élve a PHARE-program nyújtotta lehetőséggel, az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karán – a PHARE I–II. projektek keretében (2001 és 2004 között) – kidolgozunk egy, a hátrányos helyzetben lévő, elsősorban roma fiatalok társadalmi integrációját segítő képzési koncepciót. Ennek vezetője volt Hunyady Györgyné doktor.

A cél tehát a pedagógusképzés megújítása az alap- és a továbbképzésben egyaránt. Továbbá cél az is, hogy a gyakorlati munkában, a terepen – iskolákban, óvodákban – dolgozó pedagógusok körében szélesedjen és korszerűsödjön a pedagógiai tapasztalat.

A koncepció véglegesen kijelölte az utat: az elméleti és gyakorlati képzésben, a 3–12 éves korú gyermekek nevelésére, oktatására felkészítő óvó- és tanítóképzésben az új alapú tudás mindenki számára szükséges. Az új minőségű tudás, amely a hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelését-oktatását segíti, támogatja, minden pályára kerülőnek legyen birtokában. Az állásfoglalást tantervi korszerűsítés követte, az irányító szakmai team vezetésével átdolgoztuk az alapképzés teljes programját.

Szűkebb célunk volt, hogy korszerűsödjön mind az alapképzésben részt vevő hallgatók, mind a már pályán lévő pedagógusok tudása, történjen meg az oktatók továbbképzése, önképzése. Szélesedjen a gyakorlati képzési bázis, álljanak rendelkezésre új óvodák és iskolák, amelyek az új képzési tartalom megszerzését segítik, kiszolgálják.

A célok tekintetében azonban látni kell a messzebbre mutató, perspektívát kijelölő, progresszív célokat is. Ilyen tágabb célok voltak: az eltérő értékeken, normákon szocializálódott társadalmi csoportok közelítése, egymás életének, társadalomszemléletének elfogadása, ezzel egy új kultúra megteremtése. A jogállamiság kereteinek, a szóláshoz, a művelődéshez való jognak, és az egyén szabadsága tiszteletének elfogadása. Nézeteink szerint az ilyen módon vázolt új kultúra művelésének egyik terepe lehet a jövő generációit nevelő intézményrendszer.

A célok megvalósítása

A célok megvalósítását segítette, hogy karunk felmutatott már eredményeket az előző évtizedben, melyek előzményeknek tekinthetők ezen az úton. Átalakította, újragondolta a képzési struktúrát, kutatásokat folytatott a differenciált tanítás témakörében, elemezte és a gyakorlatba illesztette a sajátos nevelési igényű gyerekek gondozását, új értékelési eljárásokat vezetett be az arra nyitott intézményekben.

A fenti tartalmak beépültek az Általános pedagógia-didaktika, a Neveléstörténet, az Alkalmazott pedagógia, a Neveléstudomány kurzusaiba a tanszékünkön, de a kar más tanszéki képzési programjaiba is. Sőt az országos tantervfejlesztő munka hozadékaként a magyarországi tanítóképzésre is hatottak. Ilyen módon áldásos volt az újabb forrás az innovatív szakasz folytatására, kiteljesítésére. A régebbi kötelező képzési keretekbe illesztettük az új tartalmakat a PHARE program megvalósítása során, ezzel a korábban alkalmazott óra- és vizsgaterv is megújult.

Szakmai kapcsolatokat teremtettünk kutatóhelyekkel, elsősorban akadémiai intézményekkel.

Az új képzési elemek a gyakorlati képzés átalakulását is meghozták, hiszen közvetlen tapasztalatokat szereztek a hallgatók többségi roma intézményekben (Tiszabői Általános Iskola, Németh László Általános Iskola Budapest, Dugonics András Általános Iskola Budapest, Alsószentmártoni Óvoda, Csobánc utcai Óvoda Budapest, Makkoshotycai Általános Iskola).

Eredmények

Jelen cikk a teljes körű megvalósítás leírását nem teszi lehetővé, de az eredmények részbeni bemutatását igen.

- Eredmények tekinthető az új gondolkodás mentén kialakuló új stratégia kialakítása. Projekt munkálatainknak az alapképzési programkészítés adta a gerincét. Minden tanszék megfogalmazta a saját szempontú célokat, kimunkálta a tartalmi elemeket. A fontos elméleti előkészítést mindkét szakon¹ a gyakorlati megvalósulás is követte. A gyakorlat bázisát több vidéki óvoda, iskola jelentette, ami lehetőséget adott a felsőoktatási intézmények gyakorlóhelyeinek együttműködésére is.

---

¹ A PHARE-programok idején a karon két szakon folyt a képzés: óvodapedagógus és tanító szakon. (A szerk.)

- Tapasztalatszerzésre volt lehetőség: hospitálások roma többségű iskolában, óvodában; családlátogatások és mikrotanítás a hallgatók körében. Módot kaptak a résztvevők az egyes roma családok közötti kulturális, vagyoni és szerkezetbeli azonosságok és különbségek áttekintésére. Szociológiai szempontú saját mikroutatásra is volt példa. Sok hallgató köteleződött el a téma mellett, több szakdolgozat megírására is sor került.
- Lezajlott az oktatók képzése, önképzése. Igény mutatkozott az ide vonatkozó szakirodalom áttekintésére, a tanszékek, intézmények közötti tapasztalatcserére (Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Karával).
- Akkreditált továbbképzési programok születtek vezető óvónők és a pályán lévő kollégák szemléletének formálására, tudásának bővítésére. Tréningek keretében gyakorolhatták a multikulturális nevelés kihívásait, megoldásait. Problémahelyzetek, élethelyzetek és konfliktushelyzetek megoldására nyílt lehetőség.
- Mentorok, gyakorlatvezető tanítók – a hallgatók gyakorlati képzésében részt vevő kollégák – felkészítése keretében a kulturális önazonosság, identitás, a nyelvi integráció tárgyköreit tekintették át.
- Az ELTE TÓK kijelölte a forrásközpont helyét, felszerelte új eszközökkel, ezzel is segítve több óraadó munkáját, akik a roma értelmiség soraiból kerültek ki.
- 2002-ben külföldi tanulmányutat szervezett a kar. Romániában több iskolát, óvodát tekinthettünk meg Szatmárnémeti környékén. Meglátogattuk a felekezeti támogatással működő Integretto Házat is Szatmárnémetiben.
- Az OKI Kutatási Központjának kérdőíveiből nyert adatok alapján feltárult a kötelező kurzusokban megjelenő új tartalom: emberi jogok, gyermeki jogok, kisebbségi helyzet, tanulási nehézségek, nehezen nevelhetőség, interkulturális nevelés, szubkultúrák, előítélet, népismeret, szociálpolitika, romungrók, beások, oláh cigányok.
- Több napos nemzetközi konferenciát szervezett az ELTE két kara, melynek Pécs volt a házigazdája 2003-ban.
- Neves osztrák és német, valamint hazai kutatók előadásai mellett egy teljes napot töltöttünk Alsószentmártonban. A falut száz százalékban romák lakják. Átfogó képet kaptunk a cigány kismesterségek (kosárfonás, fafaragás, edényfoltozás) gyakorlásáról. A speciális roma konyha készítményeinek kóstolása után roma értelmiségiekkel, művészekkel és a cigánypasztorizációt végző helyi plébánossal is találkoztunk.
- A Trezor Kiadó 2005-ben tanulmánykötetet jelentetett meg „Roma gyerekekre vonatkozó kompetencia fejlesztése a tanító- és óvóképzés tantárgyi programjaiban” címmel, melynek szerkesztői Hunyady Györgyné, Kereszty Zsuzsa és Véghelyi Józsefné voltak.

Írásomat abban a reményben adtam közre, hogy Hunyady Györgyné doktor sokoldalú, színes életútjának egy konkrét és jelentős mozzanatára ráirányíthatom a figyelmet. Természetesen számtalan tevékenységét felidézhetnénk, de számomra ez a program az együttműködés örömét hozta, melyre szívesen emlékszem vissza.

Jegyzetek

Kereszty Zsuzsa (2005): Kísérlet roma gyerekek nevelésében (is) kompetens tanítókat kibocsátó képzés programjának létrehozására. In: Hunyady Györgyné, Kereszty Zsuzsa és Véghelyi Józsefné (szerk.): *Roma gyerekekre vonatkozó kompetencia fejlesztése a tanító- és óvóképzés tantárgyi programjaiban*. Trezor Kiadó, Budapest. 11–38.

Ronkoviczné Faragó Eszter (szerk. 2003): *Hátrányok és stratégiák*. Trezor Kiadó, Budapest.